

Організатори

НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ
ПРАВОВОСТІ ТА НАУКОВО-ПРАВОВИХ ЕКСПЕРТИЗ
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНА АСОЦІАЦІЯ
ДОСЛІДНИКІВ
ГОЛОДОМОРУ-ГЕНОЦИДУ
УКРАЇНЦІВ

31 БЕРЕЗНЯ
2023
М. КИЇВ

Національний круглий стіл

ГЕНОЦИД

УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ:
ЗБРОЙНА АГРЕСІЯ РОСІЇ
ПРОТИ УКРАЇНИ

За сприяння

ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ

31 березня 2023 року за підтримки Верховної Ради України Науково-дослідний інститут правотворчості та науково-правових експертиз Національної академії правових наук України спільно з Національною асоціацією дослідників Голодомору-геноциду українців провели засідання національного круглого столу «**Геноцид української нації: збройна агресія росії проти України**».

Науковий захід зібрав представників органів законодавчої, виконавчої та судової гілок влади, правоохоронних інституцій, закладів вищої освіти й науково-дослідних установ.

Модератором заходу виступив **Олексій КОТ**, директор Науково-дослідного інституту правотворчості та науково-правових експертиз НАПрН України, доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент НАПрН України. Участь у засіданні круглого столу взяли: **Руслан СТЕФАНЧУК**, Голова Верховної Ради України, доктор юридичних наук, професор, дійсний член (академік) НАПрН України; **Денис МАЛЮСЬКА**, Міністр юстиції України; **Оксен ЛІСОВИЙ**, Міністр освіти і науки України, кандидат філософських наук; **Сергій ІОНУШАС**, Голова комітету Верховної Ради України з питань правоохоронної діяльності; **Руслан ХОМЧАК**, Перший заступник Секретаря Ради національної безпеки і оборони України; **Наталія КУЗНЕЦОВА**, віцепрезидент Національної академії правових наук України доктор юридичних наук, професор, дійсний член (академік) НАПрН України; **Олеся СТАСЮК**, Голова Національної асоціації дослідників Голодомору-геноциду українців, доктор історичних наук, а також члени Національної академії правових наук України, знані науковці, дослідники та практики.

Захід відкрив Голова Верховної Ради України, доктор юридичних наук, професор, дійсний член (академік) Національної академії правових наук України, заслужений діяч науки і техніки України **Руслан СТЕФАНЧУК**, який акцентував увагу на актуальності тематики круглого столу та наголосив, що росія використовує геноцид як спосіб ведення війни та управління окупованими територіями, застосовуючи переселення, депортацію народів тощо, адже це її природний спосіб ведення відносин. Сьогодні без належного покарання рф як держави, яка чинить геноцид українського народу, ми не зможемо надалі втримувати світовий порядок й історія може повторитися.

Міністр юстиції України **Денис МАЛЮСЬКА** зазначив, що обговорення теми геноциду матиме практичне значення чи не вперше в історії, адже йдеться про встановлення юридичних фактів вчинення злочинів. Відзначаючи роль Міжнародного кримінального суду в розслідуванні злочинів, зокрема у викраденні українських дітей, Міністр зауважив, що саме путін стоїть за всіма вчиненими в Україні злочинами геноциду. Геноцид має набагато глибше коріння, росіяни по-іншому до нас ніколи не ставилися. І це матиме кримінально-правові наслідки у вигляді вироку або ордеру на арешт за злочини геноциду.

З вітальним словом до учасників зібрання звернувся Міністр освіти і науки України, кандидат філософських наук, заслужений працівник освіти України **Оксен ЛІСОВИЙ**, який підкреслив, що злочини геноциду росіян настільки складні в розслідуванні, а їх наслідки настільки не передбачувані, що для правників, науковців роботи тепер вистачить на століття. Але перший крок – кваліфікація всіх злочинів і розслідування аж до самого «дна», інакше травм, яких зазнала нація, не позбутися. Своім же завданням Міністр бачить відродження історичної пам'яті на емоційному рівні. Науковців він закликав бути виваженими та скрупульозними у своїх дослідженнях.

Перший заступник Секретаря Ради національної безпеки і оборони України генерал-полковник **Руслан ХОМЧАК** роботу над розслідуваннями злочинів, які скоює росія, назвав надважливою. За його інформацією, станом на сьогодні на територію рф депортовано близько 19 тисяч дітей. Водночас інші злочини, які зафіксовано на окупованій території, також можна назвати геноцидом. Визнання агресії рф проти України як геноциду – це запобіжник у майбутньому, щоб подібні злочини не повторювалися будь-де на планеті.

Голова Комітету Верховної Ради України з питань правоохоронної діяльності **Сергій ІОНУШАС** зазначив про те, що питання Голодомору і геноциду є надзвичайно болючими для української історії. Збройна агресія росії проти України є справжнім геноцидом XXI століття. Сьогодні відзначається річниця, як звільнені Ірпінь, Буча, Гостомель від солдатів країни-агресора. Але українці ніколи не забудуть та не пробачать бучанську різанину та ірпінську трагедію. Важливий міжнародний напрям – це створення спеціального міжнародного трибуналу для країни-агресора за вчинення воєнних злочинів, для функціонування якого може бути адаптоване й українське законодавство.

Віцепрезидент Національної академії правових наук України, доктор юридичних наук, професор, дійсний член (академік) Національної академії правових наук України, заслужений діяч науки і техніки України **Наталія КУЗНЕЦОВА** наголосила, що впродовж усієї своєї історії українська нація та український народ із зброєю виборює своє природне право жити на своїй землі вільно та гідно. Поправши всі визнані принципи міжнародного права, російська федерація ганебно анексувала український Крим і, прикриваючись сепаратистськими настроями окремих містян, розпочала криваву війну на Донбасі, винищуючи все українське на захоплених землях. Свої імперські наміри росіяни продемонстрували 24 лютого 2022 року, розпочавши збройну агресію проти незалежної України.

Все що відбувалося за ці 9 років і продовжується зараз це не прихована агресія, а геноцид. У злочинних діях російської федерації містяться усі ознаки які характеризують їх саме так. Українська спільнота повинна переосмислити своє інколи надзвичайно пацифістське ставлення до всього російського і зробити все для того, щоб ницість «руського міра» побачив увесь світ, оскільки геноцид та агресія – це злочини проти всієї міжнародної спільноти.

Голова Національної асоціації дослідників Голодомору-геноциду українців, старший науковий співробітник Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології імені М.Т. Рильського, доктор історичних наук, заслужений працівник культури України **Олеся СТАСЮК** акцентувала, що росія завжди розглядала Україну як головний об'єкт своєї геноцидної політики, що пов'язано із постійним запереченням існування українців як нації та суб'єктів поширення унікальної культури та історії. Навіть нинішня риторика кремля про єдність росіян та українців як одного народу, свідчить про те, що особисто для путіна українського народу як окремої спільноти не існує. Тому, під час війни, особливу увагу громадянського суспільства потрібно приділяти збереженню національних цінностей, знищуючи російські наративи в гуманітарній сфері, що руйнують наші демократичні надбання та загрожують національній безпеці України.

Професор Київського національного університету імені Тараса Шевченка, доктор історичних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України **Ярослав КАЛАКУРА** зазначив, що наукове осмислення повномасштабної війни РФ проти України дозволяє стверджувати, що вона є частиною реалізації багатовікової імперської стратегії геноциду і етноциду, спрямованої на недопущення української державності, тотальне знекровлення української нації, знищення її культурної спадщини, розмивання ідентичності, стирання історичної пам'яті і привласнення території. Маємо усвідомлювати співучасть російських істориків, політологів, юристів, журналістів як у цій війні, так і в усій геноцидно-колоніальній стратегії Московії. Це вони десятиліттями формували підґрунтя для ненависті

і ворожнечі, а тепер щосили стараються легітимізувати агресію, виправдати її окупаційно-геноцидний характер.

Володимир СЕРГІЙЧУК, Голова Міжнародної асоціації дослідників Голодомору, професор Київського національного університету імені Тараса Шевченка, доктор історичних наук, професор наголосив, що після Переяславської ради 1654 року коли Московські радники з'явилися в Україні як нібито союзники в боротьбі проти Речі Посполитої, розпочалося викрадення українських дітей. Особливого цинізму нові прийоми фактичного викрадення «юних душ» запроваджувалися під час голодомору-геноциду

1932–1933 років, коли саме на дітей був спрямований найбільший удар москви. У той час загалом понад 4 мільйони українських дітей загинуло. Саме смертність дітей – це головна складова геноциду 1932–1933 років. Нині москва поряд із фізичним винищенням дітей викрадає їх і відсилає десь в російські околиці. Ті 234 тисячі українських дітей, які сьогодні примусово вивезені, це велика втрата. Україна сьогодні докладаеть всіх зусиль аби врятувати своїх дітей: від своєчасної евакуації з зони бойових дій аж до вивезення на захід і водночас вимагаючи повернення викрадених з Росії. Але сьогодні, як і в попередні століття, складовою московського геноциду українства в сучасній російсько-українській війні залишається знищення наших дітей.

Ректор Київського національного університету імені Тараса Шевченка, професор, заслужений працівник освіти України **Володимир БУГРОВ** зазначив, що є одна фундаментальна проблема – аксіологічний вимір несправедливої війни. Коли йдеться про аксіологію, в тому числі це є нелегітимність, несправедливість війни, і навпаки, легітимація захисту. У контексті запобіжників та непокараного зла питання легітимності постає надзвичайно серйозно.

Із реплікою виступив директор Державної установи «Інститут економіки та прогнозування НАН України», доктор економічних наук, професор, академік Національної академії наук України, заслужений діяч науки та техніки України

Валерій ГЕЄЦЬ, який підкреслив важливість проведення круглого столу з питань геноциду внаслідок збройної агресії росії проти України та проголосив стратегічні орієнтири повоєнного відродження української економіки. Академік підтримав ключову тезу завідувачки відділу розвитку інфраструктури Державної установи «Інститут економіки та прогнозування НАН України», доктора економічних наук, професора **Олени НИКИФОРУК**,

що визначення потенційних джерел для відновлення критичної інфраструктури України, серед яких – допомога міжнародних інституцій, залучення приватних інвестицій і пошук іншого спеціального фінансування післявоєнної відбудови, їх цільове спрямування – вирішить короткострокові проблеми, а також, в рамках Європейського плану для України, дозволить реалізувати довготривалі проекти.

На механізмах притягнення рф до відповідальності за міжнародні злочини зосередив увагу учасників Національного круглого столу досвідчений правознавець – міжнародник, Надзвичайний і Повноважний Посол України, представник України в Раді ООН із прав людини (2006–2010 рр.), доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України **Володимир ВАСИЛЕНКО**, котрий зазначив, що

притягти рф до міжнародної відповідальності можна лише в разі її поразки у війні проти України і краху путінського режиму. Для цього необхідно завершити створення спеціального механізму – антипутінської коаліції. Доповідач констатував, що влада України має офіційно сформулювати загальнодержавну позицію відносно злочинних дій рф та їхніх наслідків та підготувати консолідовану претензію до росії, як держави-агресора, сформувавши конкретні вимоги по ліквідації шкідливих наслідків її злочинної поведінки та пропозиції щодо обмежень суверенітету, яких має зазнати росія.

У доповіді **Михайла КОСТИЦЬКОГО**, головного наукового співробітника відділу приватноправових досліджень Науково-дослідного інституту правотворчості та науково-правових експертиз

Національної академії наук України, доктора юридичних наук, професора, дійсного члена (академіка) Національної академії наук України на тему «Онтологія зла: війна як прояв геноциду» констатовано, що аналіз дій РФ проти України свідчить про їх спрямованість проти української державності, українців як нації, історії українського народу. Застосування історичного і системного методів можуть дати можливість кваліфікувати сучасні дії РФ як геноцид, злочини проти людяності, воєнні злочини. Війна проти України є злом, а зло має бути покаране!

Головний науковий співробітник Науково-дослідного інституту правотворчості та науково-правових експертиз Національної академії правових наук України, доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент Національної академії наук України, заслужений юрист України **Анатолій КОЛОДІЙ** зауважив, що геноцид – це завжди односторонній, цілеспрямований злочин, який здійснюється державою, її державними органами, іншими домінуючими суб'єктами (корпоративними чи приватними), які роблять це свідомо та систематично. Саме тому визнання факту геноциду на міжнародному рівні само по собі є проблематичним. У багатьох випадках влада, якій інкримінується акт геноциду, не бажає визнавати його, зворотнє відбувається дуже рідко, і то здебільшого акт геноциду визнається наступниками влади, що його скоювала.

До обговорення теоретичних засад розуміння терміну «геноцид» долучилася заступник директора Інституту держави і права імені В.М. Корецького Національної академії наук України, доктор юридичних наук, професор, дійсний член (академік) Національної академії правових наук України, заслужений юрист України **Наталія ОНІЩЕНКО**, яка проаналізувала понятійно-категорійний апарат геноциду і акцентувала, що всі дії, які вчиняються на території України росіянами – це загроза національній гідності. Професор наголосила, що нині науковцям, правникам, законотворцям варто працювати над реконструкцією конституційних прав людини, з концентрацією права людини на мир, яке визнане ще в 1978 році Генеральною Асамблеєю ООН в декількох Деклараціях.

Віталій КУЗНЕЦОВ, головний науковий співробітник відділу науково-правових експертиз Науково-дослідного інституту правотворчості та науково-правових експертиз Національної академії правових наук України, доктор юридичних наук, професор, проголошуючи доповідь на тему «Сучасний геноцид українців: кримінально-правовий вимір», сконцентрував увагу присутніх на результатах дослідження національної історіографії, а саме виявлених системних зовнішніх та внутрішніх проявах геноциду українського народу. Доповідач зауважив, що перспективним запобіжником внутрішнього геноциду українського народу повинно стати повноправне членство в ЄС. Водночас запобіжником зовнішнього геноциду українського народу стане приєднання України до НАТО. Як пропозицію до практичного застосування результатів дослідження щодо запобігання геноциду українців, доповідач запропонував внести зміни до статті 442 Кримінального кодексу України, зокрема щодо уточнення ознак геноциду та криміналізації публічного заперечення геноциду.

Директор Інституту української мови Національної академії наук України, доктор філософських наук, професор, дійсний член наукового товариства імені Шевченка **Павло ГРИЦЕНКО**, обґрунтовуючи присутність геноциду та лінгвоциду українців у XX–XXI столітті, зазначив, що складовими частинами геноциду є як етноцид, так і лінгвоцид, адже боротьба російської влади проти української мови, українського інтелекту та загалом українства, велася за всіх часів існування України, з метою всезагального знищення існування української ідеї. Вчений зазначив, що наступ на українську мову був завжди у центрі уваги росії, тому питання існування мови як ідентичності української ідеї є дуже важливим сьогодні і потребує зміцнення шляхом укорінення української мови на території України. У підсумку професор зазначив, що дослідження геноциду має бути проведене комплексно з урахуванням всіх його складових етнічного, культурного та мовного характеру з обов'язковим забезпеченням україноцентризму.

Своїми думками щодо практики геноциду, яку реалізовувала росія впродовж століття, поділився народний артист України, Міністр культури України (2014, 2016–2019 рр.) **Євген НИЩУК**, котрий на власних прикладах документування злочинів росії на території Київщини та фіксації руйнувань пам'яток архітектури та культурної спадщини України зробив висновок про наявні факти вчинення злочину геноциду проти українського народу та українства.

Голова Центру громадянських свобод, лауреатка Нобелівської премії миру, **Олександра МАТВІЙЧУК** у своїй доповіді про проблеми доведення геноциду окреслила проблему кваліфікації міжнародною правозахисною спільнотою усіх дій, які вчиняються проти українців. Правозахисниця зазначила, що вбивства місцевої еліти на окупованих територіях, свавільні ув'язнення людей, які мають проукраїнську позицію, вчинення сексуального насильства, викорінення української ідентичності з соціально-економічного життя на захоплених територіях, кваліфікуються міжнародними організаціями виключно як вчинення військових злочинів, які не прирівнюються до геноциду та не створюють реальної загрози знищення етнічної групи. У зв'язку з цим, важливо доводити, що на території України вчиняється замах на геноцид і нині необхідно зосередити всі сили української влади, народу та міжнародних партнерів на тому, щоб цей злочин не був закінчений.

Директор науково-дослідного інституту правотворчості та науково-правових експертиз Національної академії правових наук України, доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент Національної академії правових наук України, заслужений юрист України **Олексій КОТ** представив доповідь на тему «Створення спеціального міжнародного трибуналу за вчинення воєнних злочинів на території України». Учений дійшов висновку, що країни, які підтримали Україну зброєю та не побоялися

протистояти росії як країні-агресору, можуть виступити авторитетними фундаторами створення ефективного механізму притягнення до відповідальності путіна і його поплічників. Одним із засобів такого механізму є створення міжнародного спеціального трибуналу на підставі угоди, яка має не тільки задекларувати умови його заснування, а й ретельно регламентувати принципові засади та методи роботи нового міжнародного суду.

До обговорення також долучилися **Олександр КОПИЛЕНКО**, народний депутат України, доктор юридичних наук, професор, дійсний член (академік) Національної академії наук України та Національної академії правових наук України, заслужений юрист України;

Сергій ПОГРІБНИЙ, суддя Верховного Суду, доктор юридичних наук, професор, головний науковий співробітник Науково-дослідного інституту правотворчості та науково-правових експертиз Національної академії правових наук України, член-кореспондент Національної академії правових наук України.

У ході дискусії учасники зосередили свою увагу на актуальних питаннях перманентного характеру геноцидної політики московії проти України; смертності дітей, як основної складової російського геноциду українців; обговорили філософські та аксіологічні аспекти несправедливої війни; онтологію зла збройної агресії росії проти України як прояву геноциду; визначили напрями стратегії відновлення української культури та механізми протидії геноциду української нації.

РЕКОМЕНДАЦІЇ

Національного круглого столу

«Геноцид української нації: збройна агресія росії проти України»

Історія України – це історія багатовікової боротьби української нації за право мати свою державу та бути вільним народом.

Упродовж кількох століть екзистенційним ворогом Української держави була і залишається московія, стратегічна мета політики якої полягає у знищенні української нації, державності, культури, освіти, мови, проведенні асиміляції, депортації та масових вбивств українців.

Наукове осмислення повномасштабної війни рф проти України, яка стала важким випробуванням для українського народу, його незалежності та ідентичності дозволяє розглядати її як частину реалізації багатовікової імперської стратегії геноциду і етноциду, спрямованої на недопущення української державності, тотальне знекровлення української нації, знищення її культурної спадщини, розмивання ідентичності, стирання історичної пам'яті і привласнення території. Використання ворогом забороненої зброї, застосування таких жорстоких засобів нищення цивільного населення, жінок і стариків як масові розстріли, гвалтування, тортури, викрадення людей, включаючи дітей, тотальна руйнація міст і сіл, величезні людські жертви ставлять цю війну в один ряд із злочинами проти людяності, які чинили російський царизм і більшовизм методами воєн, голодної і холодної смерті. Вона, без сумніву, увійде в історію людства як переконливий доказ того, що непокаране зло спроможне повторюватись у ще більших масштабах та жахіттях.

Аналіз злочинних дій рф проти України, розпочатий у 2014 році і набувший нечуваних масштабів у наслідок неспровокованої збройної агресії з лютого 2022 року, свідчить про їх спрямованість проти української державності і має на меті її повне знищення.

Такі дії поза будь-яким сумнівом можуть і повинні кваліфікуватися як найбільший злочин і геноцид.

Відповідно до Конвенції ООН «Про запобігання злочину геноциду і покарання за нього» від 9 грудня 1948 року особи, які чинять геноцид або дії, які із ним пов'язані, підлягають покаранню, незалежно від того, чи є вони владно-публічними посадовими чи приватними особами, скоювали вони злочин персонально чи як члени організації. Геноцид або дії, які із ним пов'язані, не розглядаються як політичні злочини, а тому договірні сторони зобов'язуються здійснювати видачу осіб, що скоїли геноцид або дії, які із ним пов'язані, відповідно до свого законодавства і діючих міждержавних договорів. Держави, які є договірними сторонами, мають право контролювати та можуть звернутися до відповідного органу Організації Об'єднаних Націй з вимогою вжити, відповідно до положень Статуту Організації Об'єднаних Націй, усіх необхідних, на їх думку, заходів з метою попередження і припинення актів геноциду.

Відповідно до сучасного міжнародного права, притягнення держави до відповідальності за акти збройної агресії, геноциду, воєнні злочини та злочини проти людяності не мають термінів давності.

На державу-агресора лягає відповідальність не лише перед окремими країнами, що стали безпосереднім об'єктом агресії, а й перед усім міжнародним співтовариством. Реалізація міжнародної відповідальності держави-агресора потребує задіяння як національно-правових, так і міжнародно-правових механізмів.

Учасники Національного круглого столу «Геноцид української нації: збройна агресія росії проти України» акцентують увагу на тому, що росія є державою-агресором та суворо засуджують злочинні дії імперської росії проти незалежної України як прояви жорстокої, цинічної політики геноциду в усіх сферах суспільного життя.

Відзначаючи багатоаспектний характер цього явища, учасники зібрання наголошують на необхідності проведення міждисциплінарних досліджень, спрямованих на викриття спільного геноцидного характеру злочинних діянь агресора, їх засудження і вироблення запобіжників для недопущення повторення таких і подібних злочинів у майбутньому. Незважаючи на війну, що триває, не можна відкладати на майбутнє завершення процесу декомунізації та дерусифікації суспільно-політичного життя, історико-культурного та інформаційного простору України, вивільнення залишків російських наративів і впливів з системи української освіти. Особлива увага має бути зосереджена на формуванні національно-державницької свідомості і патріотизму молоді, прищеплення їй любові і гордості за свою Батьківщину, готовності боронити її, на остаточне подолання внутрішніх причин колабораціонізму, зрадництва та співпраці з ворогом. Необхідно очистити навчальну літературу від залишків радянської і російської ідеології, синдрому колоніалізму та меншовартості. Дуже важливо для кожного українця на індивідуальному рівні остаточно «вбити в собі» малороса, перебороти стереотип про «хароших росіян». Маємо усвідомлювати співучасть російських істориків, політологів, юристів, журналістів, громадськості та т.зв. «опозиціонерів» як у цій агресивній війні, так і в усій геноцидно-колоніальній стратегії московії. Саме вони десятки років формували підґрунтя для ненависті і ворожнечі, а тепер щосили намагаються легітимізувати агресію, виправдати її окупаційно-геноцидний характер.

Учасники Національного круглого столу звертаються до наукової і освітньої спільноти України, інститутів громадянського суспільства із закликом за результатами обговорення проблем геноциду української нації провести комплексне дослідження за участю провідних істориків, філософів, політологів, соціологів, психологів, філологів, правознавців, міжнародників та презентувати його результати на Міжнародному форумі, який буде присвячено проблемам Голодомору-геноциду українців впродовж ХХ–ХХІ століття, залучивши до цього заходу широке коло представників міжнародних організацій та іноземних держав.

*Схвалено учасниками Національного круглого столу
«Геноцид української нації: збройна агресія росії проти України»
у м. Києві 31 березня 2023 р.*

Науково-дослідний інститут правотворчості
та науково-правових експертиз
Національної академії правових наук України

01024, Україна, м. Київ,
вул. Пилипа Орлика, 3
тел. +380 44 253-34-19
е-пошта: info@ndi.academy
вебсайт: ndi.academy